

1. Elektrická černá skříňka: Kapacitní senzor posunutí

Pro kondenzátor o kapacitě C , který je součástí tzv. relaxačního (útlumového) oscilátoru s frekvencí kmitů f , platí následující vztah mezi frekvencí f a kapacitou C

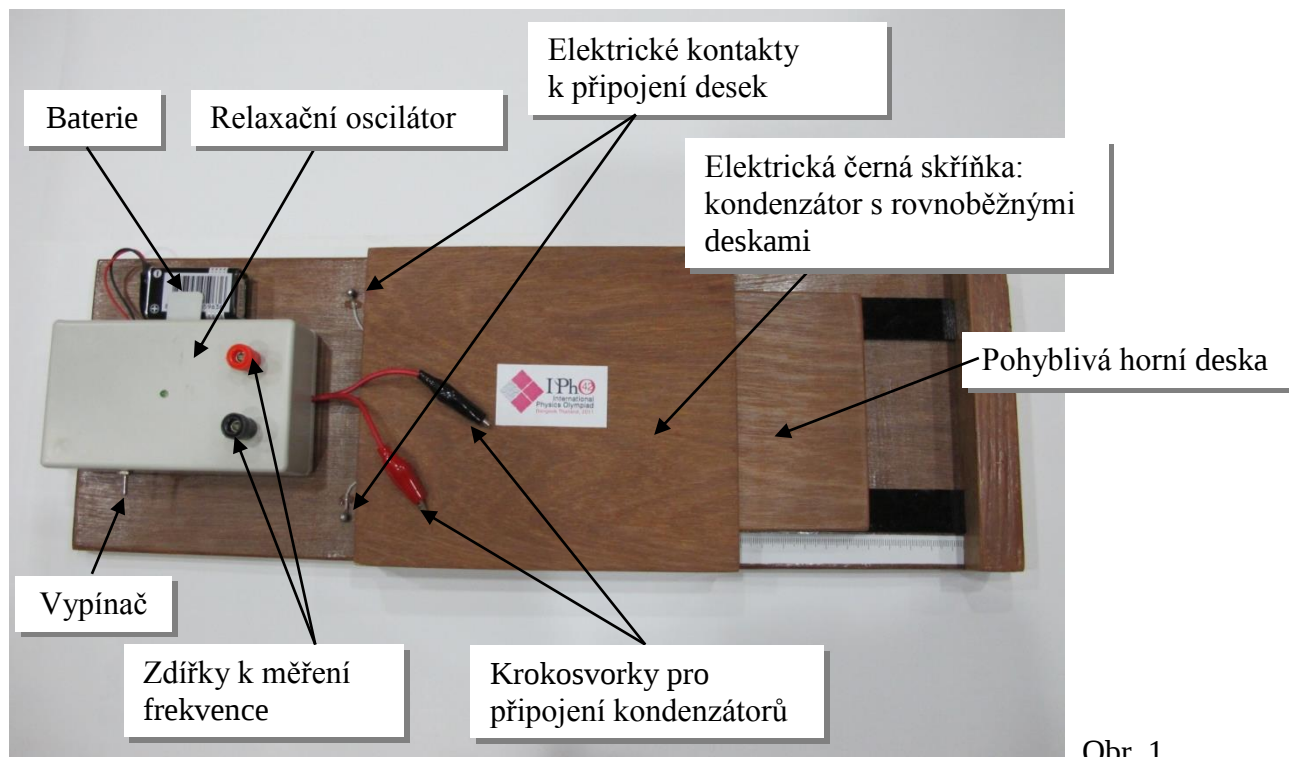
$$f = \frac{\alpha}{C + C_s}$$

kde α je konstanta a C_s je vlastní kapacita oscilačního obvodu. Frekvenci f můžete měřit digitálním měřidlem frekvence.

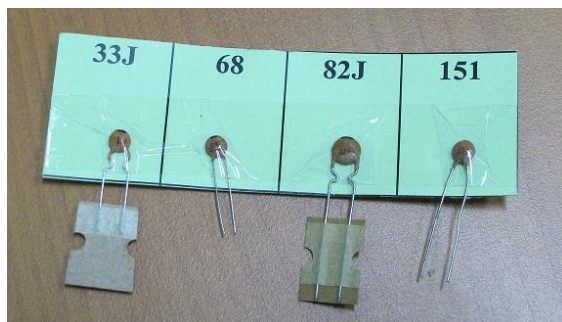
Elektrická černá skříňka v tomto experimentu je kondenzátor s rovnoběžnými deskami. Každou desku tvoří několik malých zubů stejného geometrického tvaru. Hodnotu kapacity C je možné měnit posouváním horní desky kondenzátoru vzhledem ke spodní ve vodorovném směru. Mezi oběma deskami je vrstvička dielektrického materiálu.

Pomůcky: relaxační oscilátor, digitální multimetr pro měření frekvence relaxačního oscilátoru, sada kondenzátorů se známými kapacitami, elektrická černá skříňka, baterie.

POZOR: Změřte nejprve napětí baterie a požádejte o novou, naměříte-li méně než 9 V. Nezapomeňte zapnout relaxační oscilátor!

Obr. 1

Obr. 2 Kondenzátory se známými kapacitami

V této pozici budete měřit frekvenci

Obr. 3 Digitální multimetr pro měření frekvence

Tabulka 1 Jmenovité hodnoty kapacit

Kód	Kapacita / pF
33J	34 ± 1
68	68 ± 1
82J	84 ± 1
151	150 ± 1

Úloha 1. Kalibrace

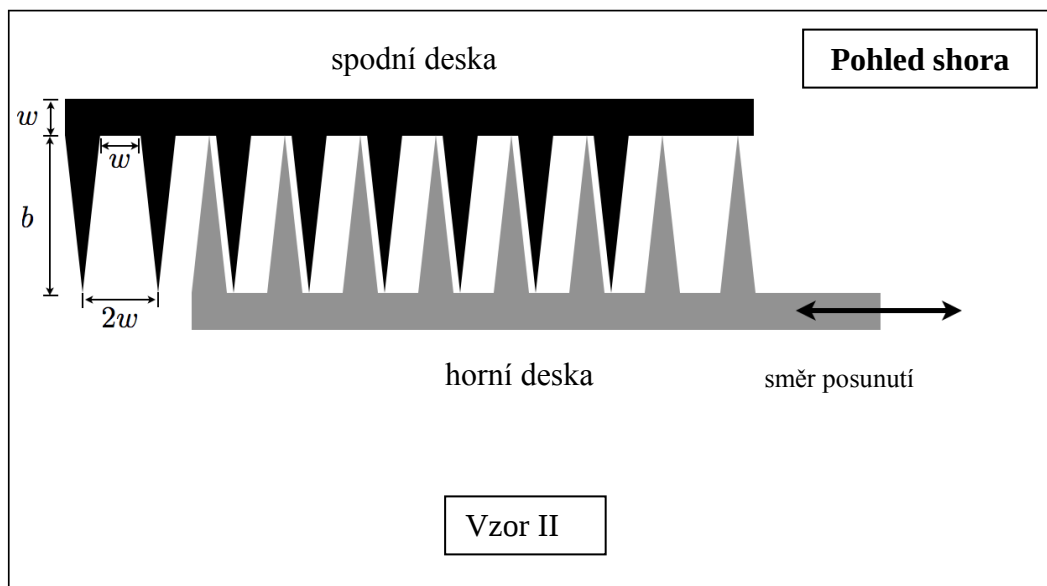
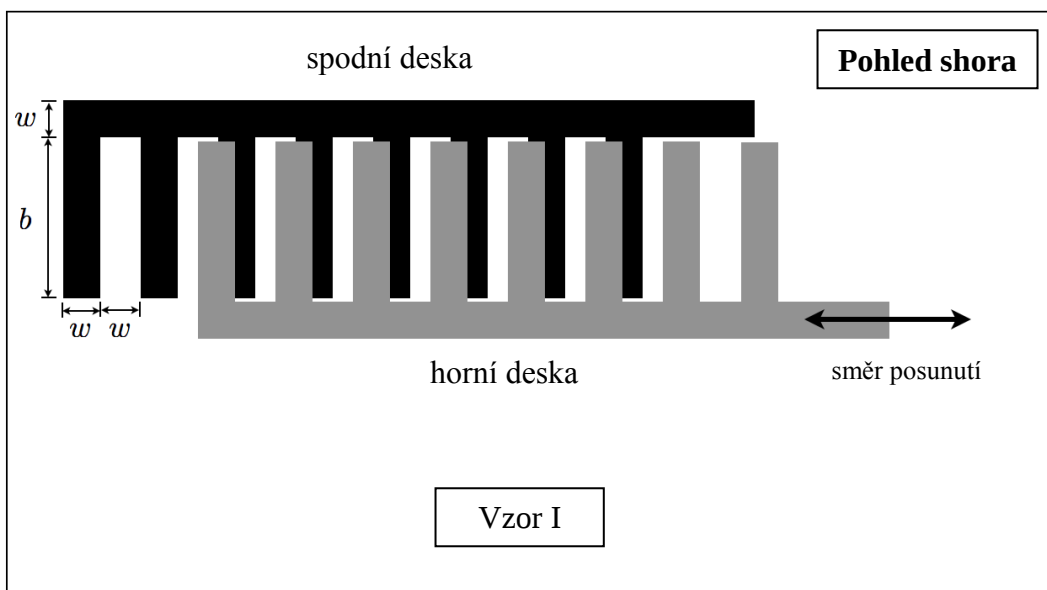
Změřte frekvence f použitím všech kondenzátorů ze sady, jejichž kapacity znáte. Nakreslete vhodný graf, abyste mohli určit hodnoty konstant α a C_s . Analýza chyb měření se zde nevyžaduje.

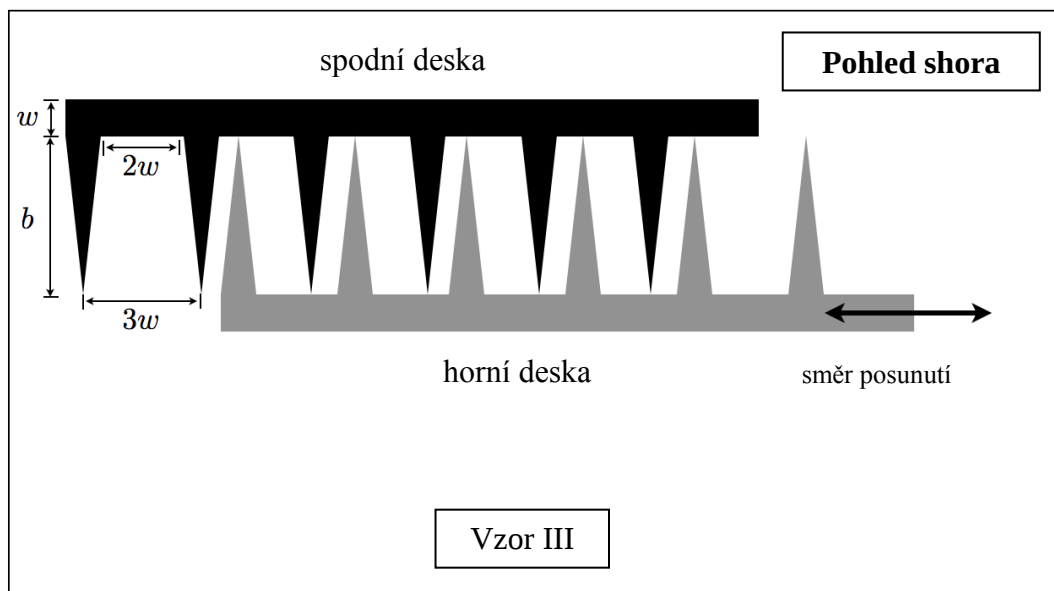
[3,0 bodu]

Úloha 2. Určení geometrického tvaru kondenzátoru s rovnoběžnými deskami

[6.0 bodu]

Desky kondenzátoru mají geometrické tvary dle jednoho ze tří vzorů I, II nebo III:

Pro každý vzor nakreslete graf očekávané závislosti kapacity C na poloze horní desky vzhledem ke spodní. Poté proměřte závislost frekvence f na poloze horní desky. Nakreslete graf vhodné závislosti a podle něho rozhodněte, který ze tří možných geometrických vzorů je uvnitř černé krabičky. Pomocí grafu také určete rozměry zubů (hodnoty délek b a w). Mezera d mezi horní a dolní deskou činí 0,20 mm. Dielektrická vrstva mezi deskami má relativní permitivitu $K = 1,5$. Permitivita vakua je $\epsilon_0 = 8,85 \cdot 10^{-12}$ F/m. Analýza chyb není požadována.

Úloha 3. Rozlišení digitálního posuvného měřítka (šupléry)

[1,0 bod]

Jak se mění vzájemná poloha rovnoběžných desek, mění se i kapacita. Toho lze využít např. pro měření délky pomocí digitálního posuvného měřítka. Pokud bychom použili kondenzátor z tohoto experimentu jako posuvného měřítka, odhadněte jeho rozlišení. Užijte hodnoty naměřené v úloze 2 a faktu, že nejmenší vzdálenosti lze měřit v okolí frekvence $f \approx 5$ kHz. Odhad chyby konečné odpovědi není požadován.